

28. juuni 2022

Lahend 36584/17 - õigus eraelu kaitsele ja sõnavabadus

M.D. jt vs. Hispaania

Artiklid 8-1 ja 10-1

Asjaolud

2014. aasta veebruaris allkirjastasid kaebajad, 20 Kataloonia kohtunikku ja magistraati, alla manifestile, milles avaldasid oma õigusliku arvamuse Kataloonia rahva nn otsustamisõiguse kasutamise võimaluse kohta. Seejärel avaldas üks üleriigiline ajaleht artikli pealkirjaga „Kolmekümne kolme separatistliku kohtuniku vandenõu“, mis sisaldas kõigi kaebajate fotosid ja isikuandmeid (näiteks nende täisnimesid, kohtuid, kus nad töötasid ja kommentaare nende poliitiliste veendumuste kohta). Kaebajate arvates olid need andmed välja võetud Hispaania politsei andmebaasist, mis sisaldas kõigi Hispaania kodanike isikuandmeid, mis on vajalikud Hispaania isikut tõendavate dokumentide väljastamiseks ja haldamiseks.

Kaebajad esitasid kaebuse, mille tulemusel algatati kriminaalmenetlus eeluurimiskohtuniku juures. Hiljem kaebajate kaebus jäeti rahuldamata põhjusel, et kuigi asjaolud kujutasid endast kuritegu ei olnud piisavat alust, et omistada süü konkreetsele isikule. Kaebajad esitasid edukalt kaebuse Audencia Provincialile, kes märkis muu hulgas, et asjaolude välja selgitamiseks ei tehtud kõiki vajalikke jõupingutusi. Pärast Audiencia Provinciali otsust lõpetas eeluurimiskohtunik menetluse samadel põhjustel. Kaebajad esitasid uue kaebuse, kuid seekord edutult. Hiljem algatati kaebajate osas kohtusüsteemi üldnõukogu poolt distsiplinaarmenetlus. Karistusi kaebajatele ei määratud ja menetlus lõpetati.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad artiklitele 8 ja 10 ning leiavad, et politsei koostas nende kohta ilma õigusliku aluseta raporti, mille koostamisel kasutati politseifotosid ning, mis lekkis meediasse. Lisaks kaebavad kaebajad selle üle, et nende väidete uurimine oli ebapiisav ning selle üle, et nende osas algatati distsiplinaarmenetlus oma vaadete väljendamise eest.

EIK seisukohad

Seoses politsei poolt koostatud raportiga märkis EIK, et puudub siseriiklik õigusnorm, mis lubaks sellise raporti koostamist ilma kuriteo seoseta. Raport sisaldas kaebajate isikuandmeid, fotosid ja teatud ametialast teavet ja mõnel juhul ka poliitilisi vaateid. EIK leidis, et ainuüksi sellise politsei raporti olemasolu kujutab endast artikkel 8 rikkumist.

Seoses raporti lekke ja sellele järgnenud uurimisega märkis EIK, et on vaieldamatu, et fotod ja osa muust teabest oli pärit mujalt kui politsei andmebaasist. EIK leidis, et sellisel juhul on kostjariigil positiivne kohustus viia läbi tõhus uurimine, et olukord suures osas parandada. EIK leidis, et kostjariik ei viinud läbi tõhusat uurimist, sest ei teostatud asjakohaseid toiminguid, mis oleksid olnud tõenäoliselt kasulikud juhtumi lahendamiseks ning vajadusel vastutavate isikute vastutusele võtmiseks. Seetõttu leidis EIK, et kostjariik ei täitnud oma positiivseid kohustusi ja see kujutab endast artikkel 8 rikkumist.

Seoses artikli 10 rikkumisega märkis EIK, et EIK ei saa nõustuda argumendiga, mille kohaselt kaebajaid kannatasid kättemaksu all seoses manifestile allkirjutamisega ning seega on rikutud nende

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

sõnavabadust. Kaebajate suhtes algatati küll distsiplinaarmenetlus, kuid see tulenes ametiühingu kaebusest ja seda ei algatanud *ex officio* ükski riigiasutus. Alles siis, kui seaduslik kolmas isik oli kaebajate tegevuse hukka mõistnud, nõustus üldnõukogu alustama distsiplinaarmenetlust. EIK leidis, et veelgi olulisem on see, et jõuti järeldusele, et distsiplinaarmenetlus tuleb lõpetada, kuna kaebajad olid manifestile alla kirjutanud oma sõnavabaduse õiguspärasel kasutamisel ja seetõttu ei tohiks karistusi määrata. Kaebajad said jätkata oma ametialast karjääri ning neid ka edutati vastavalt tavapärasele praktikale ilma, et oleks arvesse võetud manifestile allakirjutamist. Seetõttu ei saanud ainuüksi distsiplinaarmenetluse toimumise faktist tuletada mingit jahutavat mõju. EIK leidis, et selles osas oli kaebused vastuvõetamatud. EIK leidis ka, et seda ei tuleks uurida artikli 6-1 valguses.

EIK leidis, et Hispaania peab igale kaebajale maksma mittevaralise kahju hüvitiseks 4200 eurot. EIK leidis, et kulude katteks tuleb kaebajatele tasuda 3993 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

30. juuni 2022

Lahend 61657/16 - diskrimineerimiskeeld

Paparrigopoulos vs. Kreeka

Artiklid 8 ja 14

Asjaolud

2007. aasta jaanuaris esitas E.K. (naine), kellega kaebajal oli varem suhe olnud, isaduse tuvastamise nõude, kus väitis, et kaebaja on tema 2002. aastal sündinud tütre isa. Kaebaja ütles E.K.-le, et on nõus notari juures isaduse omaksvõtmisega ilma kohtuta, kui DNA test näitab, et tema on lapse isa.

2008. aasta jaanuaris määras Ateena esimese astme kohus DNA-testi, mis tuvastas, et kaebaja on E.K. tütre isa. Seejärel kutsus kaebaja E.K. mais 2008 notari juurde, et ta saaks isaduse omaks võtta. Toimikust nähtub, et E.K. notarissee ei ilmunud. 2010. aasta jaanuaris otsustas Ateena esimese astme kohus, et kaebaja on E.K. tütre isa. Kaebaja vaidlustas selle lahendi ja väitis, et ta andis lapse emale teada, et ta on nõus ilma kohtuta vabatahtlikult isaduse omaks võtma. Tema kaebus jäeti rahuldamata. 2016. aastal jäeti ka kaebaja kassatsioonkaebus rahuldamata põhjusel, et madalama astme kohtute otsused ei kahjusta tema huve.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja eelkõige artiklitele 8 ja 14 ning väidab, et talle ei antud võimalust vabatahtlikult isadust omaks võtta ja see diskrimineerib teda võrreldes lapse emaga. See, et ta ei saanud vabatahtlikult isadust omaks võtta paneb ta ka kehvemasse olukorda, sest Kreekas on vanemlik vastutus "täielik" ainult siis, kui isadus on vabatahtlikult omaks võetud ja kohtu kaudu isaduse tuvastamise puhul ei saa ta täielikult kanda vanemlikku vastutust välja arvatud juhul, kui mõlemad vanemad sellega nõustuvad. Lisaks leiab kaebaja, et tema asja menetlus on olnud liiga pikk (artikkel 6), sest see algas 2007. aastal ja lõppes 2016. aastal (EIK leidis, et seda tuleb uurida artikkel 8 alusel).

EIK seisukohad

EIK märkis, et kui DNA-test oli tuvastanud E.K. tütre isa, siis kaebaja proovis vabatahtlikult isadust omaks võtta. Siseriiklikud seadused ei oleks tal aga lubanud teostada vanemliku vastutust isegi siis, kui see olnuks lapse parimates huvides. Kaebajal polnud võimalust saada täieliku vanemlikku vastutust isegi kohtuotsusega, kui lapse ema keeldus selleks nõusoleku andmisest, kuigi kaebaja ei olnud vastu tunnistanud, et ta on tütre isa.

EIK-d ei veennud valitsuse väide, et ema-lapse suhe erines isa-lapse suhetest. Kuigi ilmselgelt võib see teatud juhtudel olla tõsi, siis käesoleval juhul selliseid asjaolusid ei esine ja käesoleval juhul ei saa seda kasutada selleks, et kaebaja automaatselt vanemliku vastutuse teostamisest ilma jätta. EIK märkis sellega seoses, et tsiviilseadustiku artiklit 1515 muudeti 2021. aastal ja see näeb nüüd ette, et kohtud võivad lubada vanemlikku vastutust ka väljaspool abielu sündinud lapse isal tema taotlusel, kui see on lapse huvides.

EIK märkis, et ametivõimudel on lai kaalutusruum vanemliku vastutuse küsimustes ja kordas oma varasemat järeldust, mille kohaselt enamikus liikmesriikides näib olevat lähtepunktiks see, et vanemlikku vastutust puudutavad otsused peavad põhinema lapse parimaid huve arvestades ja vanemate vahelise konflikti korral peavad kohtud sellest lähtuma ja seda kontrollima.

EIK leidis, et valitsus polnud piisavalt selgitanud, et miks oli siseriikliku õigusega ette nähtud isade ja emade erinev kohtlemine sõltuvalt sellest, kas laps sündis väljaspool abielu või abielu ajal.

EIK järeldas diskrimineerimisega seoses, et puudub mõistlik proportsionaalne suhe kaebaja võimaluse osas teostada vanemlike õigusi ja taotletava eesmärgi s.t lapse parimate huvide kaitse vahel. Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 14 rikkumise koosmõjus artikliga 8.

EIK lisas ka, et kohtuasjades, mis puudutavad isiku suhet oma lapsega, tuleb kohtutel olla erakordselt hoolas. EIK kordas, et seda tüüpi kaasustes võib esineda teatud sorti kohtumenetluse viivituse oht. EIK märkis, et käesolevas asjas kestis kohtumenetlus kolmes astmes kokku 9 aastat ja 4 kuud. EIK leidis, et käesoleval juhul ei saa pidada sellist menetlusaega mõistlikuks. Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 8 rikkumise (seoses menetlusajaga).

EIK otsustas, et Kreeka peab kaebajale maksma 9800 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks ning 1000 eurot kulude katteks.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

30. juuni 2022

Lahend 55617/17 - vara kaitse

BTS Holding, a.s. vs. Slovakkia

Protokolli nr 1 artikkel 1

Asjaolud

Kaebuse esitanud äriühing sõlmis lepingu Slovakkia riikliku omandifondiga (NPF), mis on riigi erastamisagentuur, et osta enamusosalus erastatavas Bratislava lennujaamas. Pärast lepingu tühistamist NPF-i poolt taotles kaebaja ettevõtte Rahvusvahelise Arbitraažikohtu (ICA) Pariisi Rahvusvahelises Kaubanduskojas (ICC) vahekohtumenetlust seoses talle tagastatavate summadega. Vaidlus lahendati otsusega kaebaja äriühingu kasuks. Pooled kohustusid viivitamata järgima tehtud otsust (see tuleneb vahekohtu reeglitest). Kumbki osapool ei vaidlustanud vahekohtu jurisdiktsiooni. Kaebuse esitanud äriühing esitas Slovakkias avalduse kohtuotsuse täitmiseks ja esimese astme kohus volitas kohtutäiturit kohtuotsust jõustama. Pärast seda esitas NPF vastuväite täitmisele, mille tulemusel keeldusid siseriiklikud kohtud kohtuotsust avaliku korra ja formaalsetel menetluslike põhjustel täitmast.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja protokolli nr 1 artiklile 1 ja EIÕK artiklile 13 ning väidab, et vahekohtu otsust ei täidetud meelevaldselt, mis tõi kaasa õiguskindluse puudumise ja, et tal ei ole tõhusat õiguskaitsevahendit sellise olukorra vaidlustamiseks.

EIK seisukohad

Seoses protokolliga nr 1 artikkel 1 kohaldamisega märkis EIK, et vahekohtu otsus oli piisavalt kindlaks teinud, et see oleks selle sätte tähenduses "valdus". Vaieldamatu on see, et see vahekohtu otsus on muutunud lõplikuks ja siduvaks, kuigi seda oleks saanud vaidlustada selleks ettenähtud võimaluste kohaselt. EIK juhtis tähelepanu, et New Yorgi konventsiooni ja Slovakkia vahekohtumenetluse seaduse kohaselt olid välisriikide vahekohtu otsused Slovakkias täitmisele pööratavad. Mingit eraldi otsust vahekohtu otsuse tunnustamiseks teha polnud vaja. Samuti NPF-i vastuväide täitmisele ei võimaldanud vahekohtu otsuse sisulist läbivaatamist. Sellest tulenevalt leidis EIK, et protokolliga nr 1 artikkel 1 on käesoleval juhul kohalduv.

EIK leidis, et vahekohtu otsuse täitmata jätmise siseriiklike kohtute poolt kujutas endast sekkumist kaebaja äriühingu omandisse, mida tuli uurida protokolliga nr 1 artikkel 1 esimeses lauses sätestatud üldreegli kohaselt. EIK väljendas tõsiseid kahtlusi sekkumise seaduslikkuse suhtes, sest lähtuvalt New Yorgi konventsiooni ja siseriiklike seaduste kohaselt ei olnud neid aluseid, mille kohaselt oleks saanud keelduda vahekohtu otsuse täitmisest. EIK järeldas, et isegi kui eeldada, et vahekohtu otsuse täitmisele pööramata jätmise oli avalikes huvides, siis polnud käesoleval juhul tõendatud, et see oluks proportsionaalne. EIK leidis, et siseriiklikud kohtud ei võtnud arvesse kaebaja äriühingu põhiõigusi ning ei suutnud leida õiguste tasakaalu avalike huvidega. Sellest tulenevalt tuvastas EIK protokolliga nr 1 artikkel 1 rikkumise.

EIK leidis, et pole vajadust uurida kaebust artiklite 6 ja 13 valguses.

EIK leidis, et varalise kahju hüvitamise nõude suurust pole hetkel võimalik otsustada ja selles osas menetlus jätkub. EIK leidis, et Slovakkia peab kaebajale kulude katteks tasuma 30 000 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

30. juuni 2022

Lahend 20755/08 - sõnavabadus

Azadliq ja Zayidov vs. Aserbaidžaan

Artikkel 10-1

Asjaolud

Kaasus puudutab kaebajate, ajalehe ja selle peatoimetaja, vastu algatatud tsiviilkohtumenetlust seoses artiklitega, milles väideti, et endist presidenti abistanud T. A. ja tema sugulased omasid palju konkreetset loetletud vara, mis on saanud korruptiivsel viisil. Vara hulgas olid sealhulgas jalgpalliklubi, restoran, erinevad äriettevõtted ja kinnistud. T.A. kaebas ajalehe ja selle peatoimetaja kohtusse, väites, et artiklites sisalduv teave on vale ja kahjustab tema mainet. Siseriiklikud kohtud otsustasid hageja kasuks. Kohtud leidsid, et kostjad ei suutnud tõendada oma faktiväidete õigsust ning leidsid, et kostjad peavad mittevarelise kahju hüvitiseks hagejale maksma vastavalt 40 000 AZN (36 000 EUR) ja 25 000 AZN (22 500 EUR). Apellatsioonkaebustes väitsid kaebajad muu hulgas, et siseriiklikud kohtud ei teinud vahet faktide ja väärtushinnangute vahel ning, et väljamõistetud summad olid nende väga tagasihoidlikku sissetulekut silmas pidades üüratud. Kaebajate vaidlustused ei olnud nende jaoks edukad.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad eelkõige artiklile 10 ja leiavad, et nende sõnavabadusse on ebaproportsionaalselt sekkutud.

EIK seisukohad

EIK märkis, et siseriiklike kohtute otsused kaebajate suhtes ja määratud sanktsioonid kujutasid endast riigipoolset sekkumist kaebajate sõnavabadusse. See oli seadusega ette nähtud ja selle legitiimne eesmärk oli kaitsta teiste, antud juhul T.A., mainet või õigusi. Seetõttu pidi EIK otsustama, kas sekkumine oli „demokraatlikus ühiskonnas vajalik“.

Kõnealused artiklid puudutasid avalikku huvi pakkuvat küsimust, nimelt riigiametnike ja nendega seotud isikute väidetava korruptsiooni. Artiklis, milles oli konkreetselt nimetatud T.A., aga süüdistati teda otseselt „korruptsioonimasina“ ehitamises või käitumises ning teatud „korruptsiooni ulatusega“ tegelemises. Mõlemas artiklis oli korduvalt väidetud ja vihjatud, et T. A. on korruptiivsete tegevustega aidanud oma sugulastel hankida erinevat vara või tegeleda küsitava äritegevusega. Artiklites oli mainitud konkreetset vara.

Siseriiklikult au teotavateks tunnistatud väited olid suures osas faktiväited. Isegi kui mõned artiklis kasutatud väljendid võiksid kvalifitseeruda väärtushinnanguteks, kui neid eraldi ja kontekstiväliselt hinnata, olid need fraasid kõnealuste artiklite konkreetses kontekstis olnud vaid kõnekujundid, mis moodustasid osa väga konkreetsest faktiväitest (näiteks T.A.-le ja tema sugulastele viitamine „sinivaaladele“, et kirjeldada väidetava korruptsiooni ulatust). Need faktilised väited võrdusid väitega, et T.A. oli toime pannud rasked kuriteod, sealhulgas omastamise ja korruptsiooni. Seetõttu pidid kaebajad konventsiooni kohaselt esitama sellise väite jaoks piisava faktilise aluse.

Artiklites ei olnud aga viidatud ühelegi esitatud faktilise teabe allikale. Siseriikliku kohtumenetluse ajal ei olnud kaebajad suutnud esitada oma faktiväiteid toetavaid asjaolusid ega tõendada, et neil oleks olnud usaldusväärsed allikaid. Ei olnud tõestatud ega väidetud, et oleks tehtud sõltumatuid uuringuid või, et oleks üritatud kontrollida ametlikke andmeid. Kuigi kaebajad märkisid ühe väidetava äritegevusega seotud konkreetse väite puhul, et nad tuginesid "kuulujuttudele", ei olnud nad isegi püüdnud astuda samme nende "kuulujuttude" usaldusväärsuse sõltumatuks kontrolliks. Ka esimese artikli tekst ei sisaldanud tingimust, et antud teave põhines pelgalt kuulujuttudel, vaid artiklis oli see ühemõtteliselt faktina esitatud.

EIK hinnangul ei olnud näidatud, et artiklites esitatud teabe osas oleks tehtud isegi minimaalset faktide kontrolli. Seetõttu ei saa väita, et kaebajad oleksid järginud asjakohaseid hooldsuunõudeid ja tegutsenud heas usus, et anda „usaldusväärset ja täpset“ teavet. Kaebajate sellist käitumist ei saa pidada vastutustundliku ajakirjanduse põhimõtetega kokkusobivaks, eriti arvestades artiklites esitatud faktiväidete tõsidust. Need väited olid saavutanud sellise tõsiduse taseme, mis võimaldas T.A.-l artiklist 8 tulenevad õigusi kasutada, ja need olid kahjustanud tema mainet. Samuti ei olnud tõendatud, et käesoleval juhul oleks olnud mingeid erilisi asjaolusid, mis vabastaksid kaebajad kohustusest neid faktilisi asjaolusid kontrollida.

Järgmisena käsitles EIK viisi, kuidas siseriiklikud kohtud pidid leidma õiglase tasakaalu kaebajate artiklist 10 tulenevate õiguste ja T. A. artiklist 8 tulenevate õiguste vahel. EIK märkis, et siseriiklike kohtute põhjendused olid olnud üsna lühikesed ega analüüsinud erinevaid artiklites toodud väiteid eraldi ja põhjalikult. Samas juhtumi toimumise ajal kehtinud siseriiklik õigus ei teinud vahet faktiväidete ja väärtushinnangute vahel. EIK leidis, et käesoleva juhtumi konkreetsel asjaoludel olid siseriiklike kohtute põhjendused, kuigi lühikesed, olnud „asjakohased“, kuna kohtud olid veenvalt tuvastanud ja leidnud, et kaebajate esitatud argumendid ei olnud tõendanud. Seega olid siseriiklikud kohtud esitanud teatud põhjused, mis näitasid tungivat sotsiaalset vajadust võtta meetmeid T.A. maine kaitsmiseks.

Samas EIK hinnangul ei olnud siseriiklikud kohtud põhjendanud kaebajate osas rakendatud meetmete proportsionaalsust, kuigi kaebajad juhtisid korduvalt sellele tähelepanu.

EIK märkis, et lisaks ebaõigete faktiväidete ümberlükkamisele ja vabandamisel kohustasid siseriikliku kohtud ajalehte maksma T.A-le mittevahalise kahju hüvitiseks ligikaudu 36 000 eurot. Ajaleht oli siseriiklikes kohtutes väitnud, et summa oli liiga suur arvestades ajalehe madalat tiraaži ja madalat kasumit ning rasket finantsolukorda. Samuti mõisteti teiselt kaebajalt isiklikult välja ligikaudu 22 500 eurone hüvitist. See summa oli tol ajal üle üheksakordse keskmise aastapalga ja üle neljakümnekordse riigi aastapalga alammäära. EIK leidis, et teiselt kaebajalt väljamõistetud hüvitis oli ebaproportsionaalselt suur arvestades keskmist sissetulekut Aserbaidžaanis ja kaebaja isikliku sissetulekut. EIK märkis ka, et teine kaebaja tugines järjepidevalt sellele kohtutes. Kaebajad väitsid lisaks, et T.A.-le välja mõistetud kogusumma oli igal juhul liiga kõrge võrreldes T.A. enda ametliku sissetulekuga valitsusametnikuna ja seega ebaproportsionaalne tema mainele tekitatud võimaliku kahjuga.

EIK hinnangul olid kaebajad esitanud asjakohased argumendid, mis näitasid, et väljamõistetud summad olid antud juhtumi asjaolusid arvestades ebaproportsionaalselt suured. Seetõttu oli siseriiklike kohtute jaoks ülimalt oluline uurida, kas nii ranged sanktsioonid võivad avaldada jahutavat mõju ajakirjanduse sõnavabaduse teostamisele, kuna ajakirjandusel paluti osaleda üldist avalikku huvi pakkuvates küsimustes. Siseriiklike kohtute otsused neid nüansse ei käsitlenud.

Seetõttu ei olnud siseriiklikud kohtud esitanud põhjendusi, et õigustada kaebajatele määratud sanktsioonide raskust, mis ei paistnud olevat mõistlikus proportsionaalsuses taotletava legitiimse eesmärgiga. Seega ei olnud nad esitanud "piisavalt" põhjendusi, et õigustada sekkumist kaebajate sõnavabadusse, mis ei olnud seega "demokraatlikus ühiskonnas vajalik". Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 10 rikkumise.

EIK leidis, et käesoleval juhul on rikkumise tuvastamine piisavaks õiglaseks hüvitiseks mittevahalise kahju eest. Vahalise kahju hüvitamise nõude jättis EIK rahuldamata, sest kaebajad ei olnud T.A.-le võlgnetavaid summasid veel tasunud ja siseriiklik seadus nägi ette võimaluse siseriikliku menetluse taasalustamiseks pärast seda, kui EIK on tuvastanud rikkumise. EIK mõistis kaebajate kulude katteks välja 1500 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)